

Lausunto

25.5.2020

VN/6451/2019

VN/6451/2019-OM-52

Oikeusministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi työsopimuslain 3 luvun 5 §:n ja erityyösopimuslain 4 luvun 5 §:n muuttamisesta

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikon asiassa. Oikeusministeriö on lausunnessaan arvioinut ennen kaikkea esitysluonnoksen säätämisyjärjestystä koskevia perusteluja. Lausuntonaan oikeusministeriö esittää seuraavaa.

Korvaus kilpailukieltosopimuksista ja sopimussuhteiden pysyvyys

Esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi työsopimuslain ja erityyösopimuslain kilpailukieltosopimuksia koskevaa pykälää. Esitysluonnoksessa ehdotetaan säädettävän, että työnantajan olisi suoritettava työntekijälle korvausta solmittavista kilpailukieltosopimuksista sopimuksen kestosta riippuen. Korvaussääntelyä sovellettaisiin vuoden siirtymäajan jälkeen takautuvasti myös aiemmin solmittuihin kilpailukieltosopimuksiin. Ehdotettavan siirtymäsäännöksen mukaan uutta sääntelyä ei kuitenkaan sovellettaisi sellaisiin ennen lain voimaantuloa sovittuihin yli kuuden kuukauden kilpailukieltosopimuksiin, joissa sovittu voimassa olevan lain mukainen kohtuullinen korvaus on jo maksettu tai sitä on alettu maksaa.

Kilpailukieltosopimuksen voidaan katsoa työntekijän kannalta merkitsevän perustuslain 18 §:ssä turvatun elinkeinovapauden rajoitusta. Perustuslakivaliokunta on pitänyt työsopimuslain kilpailukieltosopimuksia koskevaa sääntelyä perustuslain 18 §:n 1 momentin kannalta hyväksyttävänä (PeVL 41/2000 vp). Perustuslakivaliokunta on varsin tuoreeltaan ottanut kantaa myös kilpailukieltola vastaavaan virkamiesten karenssisopimukseen (PeVL 35/2016 vp) ja katsonut, että ehdotus karenssisopimusta koskevaksi lainsäädännöksi ei ollut ongelmallinen perustuslain 18 §:n 1 momentin kannalta.

Esitysluonnoksen perusteluissa on arvioitu valtiosääntöisesti varsin perusteellisesti ehdotetun sääntelyn suhdetta ennen kaikkea sopimussuhteiden pysyvyyden suojaan. Perustuslain 15 §:ssä turvatun omaisuuden suojan piiriin on vakiintuneesti luettu myös varallisuus oikeudelliset oikeussuhteet. Varallisuus oikeudellisten oikeustoimien pysyvyyden suojan taustalla on ajatus oikeussubjektien perusteltujen odotusten suojaamisesta taloudellisissa asioissa. Perusteltujen odotusten suojaan on perustuslakivaliokunnan käytännössä katsottu kuuluvan oikeus luottaa sopimussuhteen kannalta olennaisia oikeuksia ja velvollisuuksia sääntelevän lainsäädännön pysyvyyteen niin, että tällaisia seikkoja ei voida säännellä tavalla, joka kohtuuttomasti heikentäisi sopimuspuolten oikeusasemaa (esim. PeVL 41/2013 vp, s. 3, PeVL 42/2006 vp, s. 4/1, PeVL 56/2005 vp, s.2/1 ja PeVL 21/2004 vp, s. 3/1). Sopimussuhteiden pysyvyyden suojaan puuttuvaa sääntelyä arvioidaan vakiintuneesti perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten, kuten sääntelyn tarkoituksen hyväksyttävyyden ja sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Oikeusministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 25
00023 Valtioneuvosto

Eteläesplanadi 10
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 1606 7730
+358 9 1606 7730

oikeusministerio@om.fi
oikeusministerio.fi

Ehdotetun sääntelyn tavoitteena on esityksen säätämisyjärjestysperustelujen mukaan se, että kilpailukieltosopimuksia käytettäisiin vain perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella säädetyn työsopimuslain kilpailukieltosopimuksia koskevan sääntelyn mukaisesti. Korvausvelvollisuuden taannehtivan soveltamisen tavoitteena taas on perustelujen mukaan työntekijöiden yhdenvertainen kohtelu riippumatta siitä, onko heitä sitova kilpailukieltosopimus tehty ennen lain voimaantuloa vai sen jälkeen, sekä se, että ennen lain voimaantuloa tehdyistä kilpailukieltosopimuksista luovuttaisiin, jos ne eivät ole perusteltuja.

Kokonaisuudessaan arvioituna oikeusministeriö yhtyy esitysluonnoksessa esitettyyn arvioon, jonka mukaan säädettäväksi ehdotettava vuoden siirtymäaikaan sidottu olemassa olevia sopimuksia koskeva korvausvelvollisuus ei muodostu sellaiseksi, että sen voitaisiin katsoa kohtuuttomasti heikentävän työnantajien oikeusasemaa, kun huomioidaan kilpailukieltosopimuksia koskevan sääntelyn yleinen perustuslain 18 §:ssä suojattuun elinkeinovapautteen puuttuva luonne. Kuten esityksen perusteluissa on todettu, säilyy mahdollisuus kilpailukieltosopimusten käyttöön edelleen esitysluonnoksessa säädettäväksi ehdotettavasta korvausvelvollisuudesta huolimatta yhä työnantajien käytössä. Sääntelyllä puututtaisiin työntekijöiden elinkeinovapauden turvaamiseksi ainoastaan tällaisen ehdon käytöstä maksettavaan korvaukseen. Oikeusministeriön arvion mukaan korvauksesta säätäminen lailla, johon sisältyy vuoden siirtymäaika, ei edellä kuvatussa asetelmassa merkitse sopimusosapuolten aseman kohtuutonta heikennystä. Esitysluonnoksen säätämisyjärjestysperusteluissa ratkaisua on perusteltu valtiosääntöisesti varsin monipuolisesti ja laajasti, eikä oikeusministeriöllä ole huomautettavaa kyseisten perustelujen sisältöön.

Ylijohtaja

Johanna Suurpää

Lainsäädäntöneuvos

Johannes Heikkonen

Liitteet -

Jakelu TEM Työ- ja elinkeinoministeriö

Tiedoksi